

800 tarinaa Turun historiasta

1900-LUKU

PALJAISTA KALLIOISTA LEHTEVIKSI PUISTOIKSI

29.4.2026 | EDITOR | KOMMENTOI

Kulttuurimaisema on muuttunut sadassa vuodessa huimasti. Jos meidät pudotettaisiin esimerkiksi meille tuttuun kylämaisemaan tai teollisuuskompleksiin vuonna 1900, kestäisi tovin jos toisenkin, ennen kuin tunnistaisimme paikan. Tässä tekstissä ei käsitellä muuttunutta rakennuskantaa, vaan puustoa, joka on vallannut entisen avoimen maiseman.

Lähdetäänpä lenkille

Kuralan Ristimäen koulun ympärillä oli runsaat sata vuotta sitten avaruutta. Museovirasto.

Kävelemme lenkillä Ristimäen koulun ja Kuralan kylämäen ohi. Sata vuotta sitten Kurala oli paljas mäki, jolle oli sijoitettu kylätontti. Puutarhainnostus ei ollut vielä saanut sitä laajuutta, jonka se

saavutti itsenäistyneessä Suomessa Marttojen toiminnan myötä. Vuosisataiseen tapaan kylät sijaitsivat vielä usein kallioisilla viljelykseen kelpaamattomilla mäillä. Kallionyppylöiden välissä oli painanteita, joihin oli tuotu maata, mikäli niissä ei jo ollut sellaista luonnostaan. Niissä viljeltiin hyötykasveja kuten kaalia, pellavaa ja kessua. Kylätontilla saattoi kasvaa joku harva puu, mutta suurin osa kasvillisuudesta katosi karjan suuhun. Loput heinät korjattiin talvirehuksi.

Ristimäki Aurajoen rannalla kuuluu Kuralan kylään ja sille valmistui koulu vuonna 1913. Valokuvista näkyy, että koulu rakennettiin joesta nousevalle puustosta paljaalle mäelle. Näkymät joka suuntaan ovat olleet komeat. Paikalla sijaitsi 1700-luvun kartan mukaan niittyjä ja karjanlaidunta sekä aiemmin myös tuulimyly. Paikka oli muuten puustosta vapaa, mutta aivan jyrkimmällä rantakalliolla kasvoi puustoa kuten nykyäänkin. Opettaja Edvin Laaksonen istutti paikalle puutarhan, johon tuli jaloja lehtipuita. Kun mäelle on sittemmin rakennettu lisää, ei edes koulua itseään näe enää Hämeentieltä puutarhojen läpi.

Halisten koski ja kylä

Halistenkoskella 1907. Taustalla Halisten kylä. Viktor H. Auer 1907, Turun kaupunginmuseo.

Vuonna 1907 Halistenkoskella toimi vireä teollisuusyhteisö. Maarian puolella sijaitsi suuri mylly, jossa jauhettiin viljaa sekä ihmisten että karjan ravinnoksi. Kaarinan puolella sijaitsivat lannoitetta tuottava luujauhomylly, saha, puusepäntehtas ja värijauhetehtas asuin- ja huoltorakennuksineen. Täälläkään puustolle ei ollut sijaa. Myllärintupiin kuuluivat pienet peltokappaleet, ja niillä viljeltiin hyötykasveja. 1907 otetusta valokuvasta näkyy, että tilanne oli sama myös Halisten kylämäellä.

Halisten vanhalla sillalla oli sata vuotta sitten esteetön näkymä sekä kosken että kylän rakennuksiin. Kasvillisuutta syönyt karja on hävitetty ja maatilojen ympärille istutettu puutarhoja. Kosken alue on maisemoitu virkistyskäyttöön. Alue on malliesimerkki siitä, miten ihmisen muokkaama maisema muuttuu nopeasti, kun sen käyttötarkoitus vaihtuu toiseen. Halistenkoskelta on säilynyt runsaasti valokuvia, joista on mahdollista tarkastella tämän muutoksen vaiheita. Niitä voi etsiä osoitteessa Finna.fi, jonne on koottu mm. museoiden ja kirjastojen kokoelmia kaikkien käyttöön.

Jälleen kotikadulla

Hannunniitun uusia taloja männikössä 1964. Juhani Klemin kokoelma.

Orapihlaja-aita pitäisi leikata. Mutta mitä ihmettä! Eihän aidasta olekaan kuin puolet orapihlajaa. Talon valmistuessa sen pihaan mäntyjen joukkoon istutettiin vaahteroita ja vuorijalavia. Nyt niiden taimet ovat vallanneet aidan, joka uusittiin joitakin vuosia sitten. Talot rakennuttanut pankki mainosti 1960-luvulla julisteessaan uusia asuntoja ja sitä, että ne sijaitsivat raikkaassa

männikössä. Julisteen kuvasta voi päätellä että näin olikin. Nämä pihat ovat saaneet uusia istutuksia lähinnä jalopuista ja pensaista. Maisema on tukkeutunut täälläkin. Turun asuinalueet ovat muuttuneet lehtipuuvaltaisiksi, sillä esimerkiksi mäntyjä istutetaan enää vain harvoin. Sadassa vuodessa kulttuurimaiseman puustolle on siis tapahtunut suuri muutos. Lenkillä kannattaa katsoa maisemaa myös menneisyyden silmin.

Veli Pekka Toropainen